

Slēptās kultūras

1. **Konrāda Bekera** (*Konrad Becker*) "Taktiskās realitātes vārdnīcā" apgalvots, ka "'andergraunda" vietā ir daudz piemērotākas un mūsdienām atbilstošas definīcijas par paralēlām vai slēptām kultūrām". Vai tas varētu nozīmēt, ka mākslinieciskie ražojumi kļūst "apslēpti" vai ka māksla pazūd no publiskās skatuves?
2. Nesenais "ne-spektakulārās" mākslas vilnis Maskavā (2002) ir raksturojams ar neredzamu objektu radīšanu: mākslai — autora nozīmē — jāvairās no atklātas "vizualitātes", ko patlaban pārņem televīzija un reklāma. Taču slēptais ir vissubversīvākais. Viņā vadošais mākslinieks Aleksejs Kallima reiz uz galerijas sienas ar luminiscējošo krāsu attēloja čečenu partizānus tā, lai tie būtu saredzami tikai tumsā.
3. Krievijas stāvoklis deviņdesmitajos gados bija nesaredzamība. Kad tika kritizēts Oļegs Kuļiks, kas performancēs tēloja suni, daudzie kritiķi apgalvoja, ka viņš spēlējas ar etnoklišeļām: "Krievija ir mežonīga", "Krievija ir bīstama", "Krievija rej". Tikai tagad mēs sākam saprast, kas Krievijai patiesībā bija deviņdesmitie: mēmuma un brutalitātes periods, kad cilvēciskā valoda tika pazaudēta un mēs neapzinājāmies, kas notiek. Tas bija ne-manifestēšanās stāvoklis, un tikai mākslinieki bija spējīgi to izteikt — ne-spektakulāristi ar tukšajām telpām un ne-manifestētajiem tēliem un Kuļiks agrāk ar maušanu un riešanu. Tādēļ nav pareizi runāt par mākslinieciskām "stratēģijām". Māksliniekam taču nepiemīt nekādas stratēģijas, viņš izteic sabiedrības stāvokli, gluži kā sāpes tiek izteiktas konvulsijās. Šī izteiksme ir diagnostiska.
4. Mūsdienu cilvēcē pastāv dziļa plaša starp uztveri un refleksiju. Kamēr tehnoloģijas rada katru dienu aizvien smalkākus un asākus uztveres orgānus, cilvēka smadzenes tām nespēj sekot līdzī. Nespējot nedz izprast, nedz dekonstruēt tehnoloģijas, cilvēki ieslīgst aizvien dziļāk un dziļāk vājprātā un atsvešinātībā, ziepju operās un patērēšanas fantāzijās, "Matriksā". ("Matriksā" tas viss ir!)
5. Tikai māksla stājas pretī izaicinājumam. Tādēļ to var uzskatīt par sabiedrības imūnsistēmu vai nerviem. Tā pārraida sāpju vai briesmu signālus, kā nervu gali pārraida stimulus. Simbioze "māksla un aktīvisms" pirmo reizi tika formulēta "Digitālajā Amsterdamā". Pagaidām māksla un aktīvisms stāv ārpus militāristu un izlūkdienestu uzmanības centra (lai gan konflikti

jau paradās: Ter-Ogaņans, Breners, Mavromati Krievijā, Kritiskās Mākslas Ansamblis (CAE) un Stīvens Kurcs (*Stephen Kurtz*) ASV).

6. Pēc 2001. gada mēs redzam mākslu pamazām, bet pārlicinoši pāraugam jaunā pretošanās spēkā. Maikls Mūrs (*Michael Moore*) kā galvenais drauds prezidenta vēlēšanām Amerikā! Mākslinieki un aktīvistu dodas ielās dizainēt antiglobālistu demonstrācijas! Pirātu radio un televīzijas piketē ēterā! *Linux* pret *Microsoft* — neredzamā cīņā! Vispasaules sazvērētība! Kad varas pārstāvji beidzot apzināsies draudus (ja viņi to izdarīs), viņiem būs iemesls deklarēt "karu pret mākslu" "kara pret teroru" vietā.
7. Pašreizējais laiks, šķietami pārpilns intelektuālisma, tomēr varbūt ir cilvēces vismazāk apzinātais laikmets. Liels ātrums prasa reakciju un intuīciju. Ceļš tiek atrasts taustoties — kā tumsā. Tādā veidā ceļu meklē Evolūcija.

P.S. Nevaru atturēties papildus pastāstīt par pieredzi, ko guvu, šajās dienās apmeklējot Urbānās skulptūras festivālu Iževskā. Tā ir industriāla pilsēta pašā Eiropas galā, tieši pirms Urāliem — tur, kur Kalašņikovs izgudroja savu automātu un no kurienes šie automāti nāk. Organizētāji — Arheopteriksa mākslinieku grupa, ko daži, iespējams, atceras no Amsterdamas *next5minutes* konferences (tur viņi veica "Mājas iefasēšanas" projektu) — savāca vienkopus grupas un indivīdus no Maskavas, Samāras, Permas un Jekaterinburgas. Mēs mitinājāmies "Radošajā dāčā" — koka ēkā, ko pilsētas centrā bija uzbūvējis viens no Arheopteriksa māksliniekiem. Starp citu, ēka atradās ielā, kas saucas Arteļnaja (no vārda *artelis*), tuvākā lielā iela — Avangardnaja, bet pilsētas rajons — Kultūras bāze. Šī ekstravagantā vieta līdz ar fantazmātiskiem mākslasdarbiem, ar kuriem mākslinieki veica intervenci industriālā centra vidēs, dezorientētie pilsētas iedzīvotāji un mūždien ziņkārīgie un aizdomu pilnie miliči — tas viss bija gana iespaidīgi. Būtiskais ir tas, ka šie mākslinieki uzskata par ļoti nozīmīgu mākslasdarba tūlītēju materiālu realizāciju — ar konceptu bez materializācijas nepietiek. Finansējuma trūkuma dēļ mēs, visi dalībnieki, dzīvojām "Radošajā dāčā" ar tās radošo, intensīvo un atslābinošo enerģiju, alkoholu, vieglajām narkotikām, kopēju virtuvi. Iževska ir pilsēta, kur skinhedi atklāti uzbruka nelielai antiglobālistu grupai ar tērauda mietiem, bez kādas miliču iejaukšanās noguldot divus cilvēkus komā. Laikā, kad tur bijām mēs, kāda cita mākslinieciska vieta — orientālistu "Tējas klubs" — bija tuvu vardarbīgai aizvēršanai. Dalībnieks no Samāras ir saņēmis ziņu, ka viņš atrodas meklēšanā, jo, savā videodarbā ietverot

ekskursiju pa "Samāras neformālajām vietām", parādījis marihuānas lauku. Mēs paši tikām divreiz apstādināti, kad veicām miermīlīgu ielu akciju "PR Māksla" (kvazi-reklāmas lozungi, uzkrāsoti uz kartona lapām). Iejaucās miliči un lielveikala apsargi par lozungu "Tu ēd par daudz" lielveikala priekšā. Turklāt Arheopteriksa grupas līderis tika padzīts no vietējās universitātes par saviem

provokatīvajiem mākslas projektiem. Tādējādi, apkopojot iepriekš minēto, ar visu cieņu Stīvenam Kurcam es jautāju: ir milzīgs starptautisks atbalsts un radīts Aizstāvības fonds Kritiskās Mākslas Ansamblim, bet kas aizstāvēs māksliniekus no Iževskas un Samāras? Es ceru, ka viņi arī drīz kļūs par galaktikas daļu.